

Apariția

GIOVANNI PAPINI

Ziarul a ieșit într-adevăr așa cum am dorit: adică deosebit de celelalte. Și a avut, ca și cei ce l-au scris, o viață inegală și rătăcitoare.

A început în opt pagini mari de hârtie fabricată de mână, cu gravuri săpate în lemn. Apărea la zece zile și vorbea despre toate (chiar și despre politică), dar mai mult despre artă decât despre filosofie, iar filosofia avea o ținută atât de lirică, fantezistă și bizară, că nu mai părea filosofie. După câteva luni, totuși, artiștii și literații începură să nu mai plătească și să nu mai lucreze. Ziarul plăcea și nu plăcea (curiozități, entuziasme, compătimiri) și era foarte citit, mai ales de către tineri, dar vânzătorii ne înșelau, iar abonații erau mai puțin de o sută. Astfel, către vară, am rămas numai doi filosofi: eu și Giuliano. Dar noi nu ne-am predat. Ziarul a devenit revistă: formatul s-a făcut mai mic, am adoptat o hârtie viorie oarecare, a apărut mai rar și în mai multe pagini; literatura și politica au fost izgonite, arta a fost lăsată cam la o parte, și filosofia a devenit până la urmă stăpână, doamnă, suverană.

Desigur, o filosofie pe gustul nostru, și care se opunea, cu mândrie și plină de batjocură, filosofiei tradiționale a manualelor, a profesorilor, a universităților. Noi voiam să transformăm ideea însăși de filosofie și să dăm gândirii imaginile și zborul poeziei; să punem în poezia literaților (pe care-i detestam) un ferment, un sămbure, o

esență de gândire. Filosofia trebuie să reînceapă să trăiască cu noi, să ducă o viață cu totul opusă celei pe care o dusesse. Fusesse, până atunci, rațională, iar noi combăteam din toate puterile intelectualismul; fusesse întotdeauna contemplativă, și noi voiam să devenim creatoare și să-și ocupe locul ce i se cuvine în opera de refacere a lumii.

Așadar, trebuie să dăm la o parte cât mai repede trecutul și prezentul unei filosofii de leneși, de orbi și de lași care se făcuse până atunci. În acei ani, filosofia dominantă, în Italia, era pozitivismul, iar noi – trage-i împotriva pozitivistilor! Au revenit și s-au înăsprit instinctele barbare și libertare ale anilor dinainte: am început să atacăm, să criticăm, să desființăm în dreapta și în stânga, uneori cu o sfântă și perfectă dreptate, alteori cu prea multă grabă, dar întotdeauna cu bună-credință

Vers și revers

și dintr-o dragoste și mai mare. Disputele și bătăliile au fost partea cea mai bună din fiecare număr. Am instituit măcelărirea periodică și regulată a unor nulități și celebrități, am meditat masacre în masă și cuceriri revoluționare ale unor bastilii scolastice.

Paralel cu această acțiune de curățare a terenului și de poliție, urmăream câteva principii de reconstrucție: scheme de sisteme metafizice, descoperirea și prezentarea noilor teorii; concepții mondiale mitice și pindarice; și mai ales programe, programe și iar programe. Eram atât de copleșiți de gânduri și de intenții, încât nu mai aveam timp să dezvoltăm, să desfășurăm și să ducem la sfârșit fiecare lucru, iar peripețiile noastre mintale erau atât de rapide, încât abia elaboram planul unui sistem sau al unei cercetări, că alte planuri răsăreau și clocoteau în gândul nostru.

Nu ne mulțumeam să distrugem, nu. Am fost primii, în Italia, care am vorbit de mulți oameni de-ai noștri sau străini, uitați sau recent apăruiți, pe care azi îi citează toată lumea, dar pe care atunci nimeni nu-i cunoștea nici măcar după nume, și am vorbit despre ei cu respect, cu iubire, cu entuziasm. Am difuzat, cei dintâi sau aproape, idei noi, curente de gândire greșit cunoscute sau pe cale de formare, școli la care nimeni dintre noi nu lua seama și nu se gândea. Am înviat pasiunea pentru vechii mistici, am stimulat la unii tineri gustul neprevăzut pentru matematici, am pus și am

discutat probleme care păreau foarte îndepărtate de cultura noastră națională. Iar arta, pentru a desăvârși ciudata noutate a acestui neobișnuit iureș ideal, servea ca un fel de acompaniament firesc: inițialele gravate, planșele afară din text, frontispiciile în culori (cai galopând, mânere de spadă, spice doldora de boabe, uriași cu praștia și cavaleri cu lancea în repaus) erau ca niște flori aruncate în toiu unei sărbători grave sau ca niște fanfare de bucurie într-un marș compact de voluntari.

La început am fost singuri, și aproape toate exemplarele se împărțeau gratuit. Dar treptat, alți tineri au venit la noi și s-au pasionat chiar de departe de opera noastră. Au venit și oameni în vârstă și serioși care au înțeles tot ce era sincer și profund în bacanalele noastre de lirism idealist, în ferocitatea noastră de *conquistadores imberbi*. Ne-au dat bani, ne-au dat cărți, ne-au trimis articole. Astfel, în paginile noastre mari și împodobite s-au întâlnit matematicieni lombarzi subtili și poeți napolitani, filosofi de mare renume și avocați studiosi și solitari, bătrâni oameni de știință, preciși și riguroși, și studenți foarte tineri care-și vedeau pentru prima dată numele tipărit. Au sporit abonații și prietenii; străini din departe ne-au citit și ne-au încurajat; revistele din Italia și din străinătate au scris despre noi, combătându-ne sau admirându-ne.

A fost într-adevăr vârsta eroică și fecundă a lui *Leonardo* și a durat ceva mai mult de doi ani. Deveniserăm o forță de care trebuia să se țină seama; toți ne urmăreau cu atenție; fasciculele noastre, îndesate și mustind de idei și răsunând de palmele trase, erau așteptate cu nerăbdare de mulți; la unii, stupefarea s-a schimbat în entuziasm, iar disprețul, în ură fățișă; chiar și femeile – mai ales fete pătimeșe – s-au îndreptat spre noi, fără a ne cunoaște personal, cu o simpatie care friza iubirea.

Revista noastră a fost sâmburele și organul unor mișcări filosofice; a fost punctul de plecare a mai

multor inițiative, colecții, retipăriri; și a reprezentat, chiar în ochii simplilor cititori de ziare ieftine, ceva organic și bine precizat. Noi doi, fondatorii și creatorii, nu mai eram singuri și necunoscuți. Am început să publicăm primele cărți mici și groase, de artă și de filosofie, care trebuiau să lărgescă și să consolideze acțiunea noastră; eram solicitați să scriem la alte reviste; ne invitau ici și colo pentru a ține discursuri și conferințe.

Cele două nume ale noastre, mereu alăturate ca numele a doi frați, erau acum familiare noii generații și mulți ni se adresau ca unor călăuze spirituale și unor misionari ai unei credințe libere în spiritul reînviat. Trăiam într-o continuă stare de excitație, de cercetare, de variată activitate: zi de zi descopeream noi suflete, citeam noi cărți, făceam nesfârșite corecturi, înfruntam polemici, răspundeam unor tovarăși necunoscuți și întăream noi prietenii.

Acum viața noastră era plină, o viață de surprize, de pândă, de creație, de formație, de ascensiune. Dar însăși intensitatea și norocul unei asemenea vieți ne-a obosit. După doi ani de zile, Giuliano, singurul și adevăratul meu tovarăș, m-a părăsit pentru alte legături, pentru alte țări. Am continuat totuși, de unul singur, și alții mi s-au alăturat, și alte curente de gândire circulau acum în revistă.

Dar noii tovarăși, cei mai recentți, nu aveau ardoarea și dăruirea de sine a celor dintâi. Alte visuri, mai periculoase, mi-au asediat sufletul și mi-au tulburat judecata. Am început să navighez pe mările întunecate ale magiei; am crezut că aflu în superstițiile antice și în ezoterismele cele mai extravagante primele trepte ale ascensiunii spre divinitate. Idealismul a devenit misticism, misticismul ocultism, iar ocultismul putea să se transforme de-a dreptul în teosofie, dacă nu m-aș fi oprit la timp.

Încetul cu încetul, energia a scăzut; avântul s-a potolit; simpatia celorlalți a slăbit. În locul bogatei și însuflețitei varietăți de

Treceri

altădată, coboram acum spre o învălmășeală care nu mai era decât interesantă și atâta tot. Chiar înfățișarea exterioară s-a schimbat. Revista a devenit mai mică, și cu un caracter tot mai pronunțat de revistă; clișeele au dispărut; literatura s-a înscăunat din nou. Spiritul meu, prea de tot rătăcit în ambiții nesăbuite față de care bruma de hârtie tipărită părea ceva ridicol și deșert, s-a înstrăinat de opera mea. Dezbinări lăuntrice și despărțiri de unii din afară au grăbit sfârșitul. De cinci ani întruna mă revărsasem, blestemasem, visasem – în fața altora, pentru alții. Nu-mi mai era de-ajuns: oboseala era prea mare, și în același timp țelurile mi se păreau acum prea mărunte. Și apoi, mintea are și ea nevoie de odihnă, de refacere, după atâția ani de înflorire și rod. Simțeam nevoia unei noi reculegeri și a unei noi singurătăți.

Și după cinci ani de eforturi, de lupte, de explorări și de tentative nebunești, mi-am ucis de bunăvoie creația, odrasla mea, mai scumpă decât mine însumi. Era în toiu verii, în august; ultimul număr apără cu o tolă de săgeți ucigătoare și cu coperta de culoare sângerie, dar cu toate acestea era trist și apăsător ca sicriul unui amant asasinat.

Din volumul *Un om sfârșit*, traducere de Ștefan Augustin Doinaș, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.